

Retningslinjer for kontroll med kunnskapsoverføring (immateriell teknologioverføring), februar 2015.

1. Utdanningsinstitusjonenes ansvar

For å hindre at norske statlige og private universiteter og høyskoler utilsiktet bidrar med kunnskap til utvikling, fremstilling eller bruk av masseødeleggelsesvåpen (MØV: kjernefysiske, kjemiske og biologiske våpen) eller leveringssystemer for slike våpen (særlig ballistiske missiler), er det viktig at utdanningsinstitusjonenes arbeid med opptak av utenlandske studenter og ansettelse av utenlandske personer på sensitive fagområder skjer innenfor rammen av norsk lovgivning.

Med «sensitive» i denne sammenheng, menes studier/arbeid på et høyt nivå og som gir utenlandske studenter, stipendiater og andre akademisk ansatte kunnskap om teknologiområder som senere kan brukes i utvikling, fremstilling eller bruk av masseødeleggelsesvåpen eller leveringsmidler for slike våpen. Det er i den sammenheng viktig at utdanningsinstitusjonene foretar en selvstendig vurdering i forbindelse med opptak eller ansettelse før personene har søkt om oppholdstillatelse. Disse retningslinjene er ment å være et hjelpemiddel i denne forbindelse.¹

Eksportkontrollregelverket gir hjemmel til å kontrollere overføring av kunnskap, herunder også immaterielle overføringer, knyttet til alle typer MØV, leveringsmidler for MØV og konvensjonelle våpen. Kunnskapsoverføring til utenlandske personer kan dermed avslås når det vurderes å foreligge en uakseptabel risiko for at kunnskapsoverføringen senere kan brukes i utvikling, fremstilling eller bruk av MØV, leveringsmidler for slike våpen.

Sanksjonsforskriftene mot Iran og Nord-Korea gir utdanningsinstitusjonene en rett og plikt til å nekte opptak av studenter fra disse landene til fagområder som er særlig relevante for atomvåpen og leveringsmidler for slike våpen.

Samlet sett innebærer regelverket at søknader fra studenter, doktorgradsstipendiater osv. fra land hvor det er begrunnet mistanke eller konkret informasjon om aktivitet knyttet til utvikling og bruk av MØV, må underlegges særlig årvåkenhet. Utdanningsinstitusjonene som tilbyr studier innen sensitive fagområder må legge opp til en konkret og individuell vurdering av hver enkelt studiesøknad fra Iran og Nord-Korea.

2. Nærmere om eksportkontrollen med strategiske varer og teknologi

Eksportkontrollen med strategiske varer, tjenester og teknologi m.v. er hjemlet i lov av 18. desember 1987 nr. 93, samt i Utenriksdepartementets forskrift 19. juni 2013 for

¹ Det vises til brev fra Kunnskapsdepartementet med referanse 13/3296 datert 19.03.14 om "Universiteter og høyskolars plikt til å hindre overføring av kunnskap som kan medføre spredning av masseødeleggelsesvåpen".

gjennomføring av kontrollen. Med strategiske varer menes våpen, ammunisjon og annet militært materiell, flerbruksvarer, samt tilhørende teknologi og tjenester.

Hensikten med kontrollen er å sikre at varer, tjenester og teknologi ikke eksporteres i strid med norsk regelverk, herunder internasjonale forpliktelser, for å hindre spredning av MØV og leveringsmidler for slike våpen. Kontroll med teknologioverføring, herunder i form av kunnskap, er på generelt grunnlag relevant for studier innenfor teknologiområdene som er definert i Utenriksdepartementets (UD) liste II (flerbruksvarer), (www.eksportkontroll.mfa.no).

Retningslinjenes pkt. 3 og 4 gir nærmere informasjon knyttet spesifikt til studenter fra hhv. Iran og Nord-Korea. Pkt. 5 gir nærmere informasjon vedrørende studienivå og fagområder som på generelt grunnlag betinger årvåkenhet ved vurdering av opptak av utenlandske studenter.

3. Særskilt om studenter fra Iran

FNs sikkerhetsråd har vedtatt omfattende sanksjoner mot Iran på grunn av landets atomprogram. I 2006 oppfordret FNs sikkerhetsråd medlemsstatene til å forhindre at iranske personer ble opplært i fagområder som kan bidra til at Iran utvikler atomvåpen eller leveringssystemer for slike våpen. Sammen med EUs restriktive tiltak mot Iran, som også er iverksatt i norsk rett, utgjør Sikkerhetsrådets resolusjoner grunnlaget for de norske sanksjonene mot Iran.

Det følger av forskrift om sanksjoner og tiltak mot Iran 9. februar 2007 at det innenfor enkelte fagområder er forbudt å gi opplæring til iranske personer eller til bruk i Iran². Når en iransk person (omtalt i neste avsnitt) søker seg til et fagområde beskrevet på listen (pkt. 5), forutsettes utdanningsinstitusjonen å gjøre en grundig vurdering av saken.

Det er kun opplæring av en «iransk person» eller overføring av kunnskap «til bruk i Iran» som er omfattet av forbudsbestemmelsene i forskrift om sanksjoner og tiltak mot Iran av 9. februar 2007. En «iransk person» i forskriftens forstand er ikke sammenfallende med iransk statsborgerskap. En «iransk person» er definert i § 1 o) som «enhver fysisk person i eller med bopel i Iran». For personer som på søkertidspunktet er i Iran eller som er bosatt i Iran, er det relativt klart at det er snakk om en «iransk person». Dersom søker også har tilknytning til et annet land enn Iran, er det nødvendig å vurdere om søker har primærbolig i eller utenfor Iran. Dersom søker oppholder seg i et annet land enn Iran og har primærbolig utenfor Iran, vil det vanskelig kunne argumenteres for at personen har bopel i Iran, og dette vil således ikke være en «iransk person» i forskriftens forstand.

Når det skal vurderes om kunnskapen eller teknologien er «til bruk i Iran» vil studentens tilknytning til Iran måtte vurderes i forhold til studentens tilknytning til

² Forskrift om sanksjoner og tiltak mot Iran, Kapittel II. Eksport- og importrestriksjoner.

Norge eller andre tredjeland. Vurderinger som gjelder om kunnskapen eller teknologien er til bruk i Iran vil ofte bero på en vurdering av informasjon som universiteter og høyskoler normalt ikke besitter. Generelt skal det ikke særlig stor grad av sannsynlighet til dersom det gjelder teknologi som er direkte anvendelig for utvikling av masseødeleggelsesvåpen. Ved usikkerhet rundt spørsmålet oppfordres det til å ta kontakt med norske myndigheter.

4. Særskilt om studenter fra Nord-Korea

FN-sanksjonene mot Nord-Korea er begrunnet i landets atomvåpenprogram. Det følger av forskrift om sanksjoner mot Nord-Korea 15. desember 2006 artikkel 2 at det er forbudt «å selge, levere, overføre eller eksportere (...) teknologi som kan bidra til Nord-Koreas programmer knyttet til kjernefysiske våpen, andre masseødeleggelsesvåpen eller ballistiske missiler».

Det legges til grunn at samme årvåkenhet gjelder for studenter fra Nord-Korea, som for studenter fra Iran.

5. Studienivå og særlig relevante fagområder

Praktiseringen av regelverket når det gjelder kunnskapsoverføring, forutsetter at utdanningsinstitusjonene foretar en særskilt vurdering overfor doktorgradsstipendiater (ph.d.) innenfor fagområder listet nedenfor.

- Biovitenskap, inkludert bioteknologi
- Biokjemi
- Kjemi, herunder kjemisk prosesssteknologi
- Fysikk, inkludert nukleærfysikk
- Luftfart og luftfartsteknologi
- Maskinteknikk
- Materialteknologi
- Kybernetikk
- Medisin/veterinærfag
- Matematikk

I tillegg må særskilt årvåkenhet også utøves for masterprogram og da særlig de som berører følgende teknologiområder:

- Biovitenskap, inkludert bioteknologi
- Biokjemi
- Kjemi, herunder kjemisk prosesssteknologi
- Fysikk, inkludert nukleærfysikk
- Luftfart og luftfartsteknologi

Listen over fagområdene nevnt ovenfor er ikke nødvendigvis uttømmende. I tillegg til ovennevnte fagområder, må utdanningsinstitusjonene på generelt grunnlag utøve årvåkenhet når utenlandske studenter søker seg til p.hd-stillinger eller masterstudier innenfor andre teknologiområder omfattet av Utenriksdepartementets liste II og som dermed kan relateres til MØV- eller deres leveringsmidler. I denne forbindelse er det formålstjenlig å foreta en konkret vurdering av stipendiatens eller studentens konkrete oppgave/fagsammensetning.

Det er viktig å presisere at kontroll med kunnskapsoverføring ikke gjelder for kunnskap som allerede er åpent tilgjengelig «i det offentlige rom» i henhold til General Technology Note om overføring av teknologi for varer på liste II.”³ Dette innebærer at det er utdanning i hovedsak på doktorgradsnivå, og på enkelte fagområder på mastergradsnivå som er omfattet av regelverket.

6. Kontaktinformasjon

Utdanningsinstitusjoner som måtte ha ytterligere spørsmål knyttet til forståelsen av regelverket i konkrete saker, kan ta kontakt med Utenriksdepartementet, Seksjon for eksportkontroll på e-post ITT-eksport@mfa.no.

Dersom en utdanningsinstitusjon har bekymringer knyttet til om ulovlig kunnskapsoverføring har funnet eller kan finne sted kan de ta kontakt med PST for nærmere dialog og rådgivning på telefon 23 30 50 50 eller post@pst.politet.no.

³ Vedlegg II til Forskrift om eksport av forsvarsmateriell, flerbruksvarer, teknologi og tjenester (www.eksportkontroll.no)